

TARINAT TARINOIDEN TAKANA

Pasi Karppanen

Historia ja muisti ovat mielenkiintoisia asioita. Joitakin aikoja sitten kielitieteilijöiden maailmassa koettiin jonkinasteinen sensaatio tutkija *Dan Everettin* uutisoitua Amazonin sademetsässä elävästä Piraha-heimosta ja sen kielestä. Everettin mukaan piraha eroaa kaikista muista maailman kielistä muun muassa siinä, että siitä puuttuvat suurimmalti osin lukusanat ja kokonaan aikamuodot. Piraha-heimolle ei ole olemassa menneisyyttä vaan ainoastaan ikuisesti jatkuva nykyhetki. Kun jokin muuttuu menneisyydeksi, sitä ei enää ole.

Länsimaiselle aikakäsitykselle onkin lineaarisuutensa ohella ominaista menneisyyden voimakas läsnäolo. Väitän esimerkiksi, että meistä jokainen pyrkii tietoisesti tai tiedostamattaan rakentamaan mielessään elämästään tarinaa. Kuvaamaan tekemiään valintoja niin, että ne asettuvat osaksi kokonaisuutta, kehityskaarta, jolla on omat loogiset vaiheensa, mielellään jopa näkemään siihenastisen elämänsä tarinana, jolla on onnellinen loppu.

Tämä on nähtävissä kirjoittajan käyttäessä oman elämänsä aineksia fiktion lähteenä, mutta myös silloin, kun kyseessä ovat omaelämäkerrat. Myös ne nimittäin ovat merkittäviä osin fiktiota, halusi kirjoittaja sitä tai ei, sillä kukaan meistä ei kykene tarkastelemaan omaa elämäänsä objektiivisesti. Unohdamme meille epämieluisia asioita sekä paino-

tamme muita. Koetamme rakentaa menneisyydestä meille soveliaista ja mieluista.

Otetaan vaikka esimerkiksi ajat, jolloin itse tulin aktiivisemmin mukaan Suomen Tieteiskirjoittajien toimintaan. Kuten Kosmoskynän historiikkinumero 2/04 lukeneet tietävät, tuo tapahtui yhdistyksen ollessa yhdessä syvimmistä aallonpohjistaan toimintansa historiassa. Toisaalta saattaa olla, että satuin tulemaan mukaan juuri siinä vaiheessa, jolloin aika oli muutenkin kypsä uudelle alulle. Pian nimittäin yhdistyksen toimintaan alkoikin ilmaantua lisää tuoreita voimia. Yksi näistä uusista kasvoista oli *Pasi Jääskeläinen*.

Muistan edelleen sen päivän, jolloin Pasi soitti minulle, sanoen olevansa kiinnostunut tulemaan mukaan nostamaan Kosmoskynää jaloilleen. Tuolloin elettiin vuotta 1999, ja STK:n tavoin Kosmoskynä oli kaukana siitä mitä se oli joskus ollut. Lehti oli vuosia tasaisesti ohentunut *Pekka Sirkiän* tekohengittäessä sitä ja yhdistystä laihojen vuosien yli. Pasi oli ilmeisesti saanut käsiinsä lehden numeron ja ottanut yhteyttä Sirkiään, joka puolestaan oli antanut Pasille numeroni.

Tapauksella oli ja on edelleen minulle suuri merkitys, sillä olin jo pitkään ollut jonkinasteinen Pasi Jääskeläinen -fani. Olin seurannut hänen uraansa sf/f-lehtien sivuilla tuolloin jo useamman vuoden ja monen muun

tavoin arvostin häntä suuresti kirjoittajana. Hänellä tuntui olevan kokonaan oma tapansa katsoa maailmaa ja taianomainen kyky, *Samuel Johnsonia* lainatakseni, "tehdä uusista asioista tuttuja ja tutuista uusia". Pasi oli niin ikään voittanut novelleillaan Portin kisan ja parhaalle kotimaiselle science fiction- tai fantasianovellille myönnettävän Atorox-palkinnon useamman kerran. Hänen saamisensa mukaan lehden tekijäkaartiin tuntui kuin taivaan lahjalta.

Pasista saatiinkin oiva lisä STK:n tuolloiseen tiimiin. Hän alkoi muun muassa puuhata Kosmoskynän parissa, ja esimerkiksi hänen luomansa synkät oikovedokset lehden uudeksi visuaaliseksi ilmeeksi ovat edelleen mielestäni paremman näköisiä kuin lopulta toteutunut versio. Myös nimi "Kosminen Colosseum" oli alun perin Pasiin ideoima. Vaikka hän toimikin jonkin aikaa Kosmoskynän toimitussihteerinä, päätoimittajaa Pasista ei koskaan tullut, vaan tuo pesti siirtyi ensin *Anne Leinoselle*, joka alkoi luotsata lehteä menestyksekkäästi eteenpäin, ja vuonna 2004 minulle.

Vuonna 2000 Pasi kirjoitti Kosmoskynään artikkelin "Ideasta Atoroxiin", joka kuvaa hyvin hänen ominaislaatuaan kirjoittajana ja jossa hän vertaa tapaansa kirjoittaa "hohtokalamoottorin" rakentamiseen. Kirjoittajan ei koskaan kannata rakentaa tarinaa ensimmäisen keksimänsä idean varaan. Idean kehittelyä pitää jatkaa ja yhdis-

tää siihen odottamattomia elementtejä, kunnes käsissä on jotain uutta ja ainutlaatuista. Artikkelit on edelleen suositeltavaa luettavaa aloittelevälle kirjoittajalle.

Yhdistyksen voi sanoa noina vuosina nousseen jaloilleen monessakin mielessä. Nova-kilpailu syntyi, yhdistys sai uudet verkkosivut ja pysyvän tukikohdan toiminnalleen Turusta. Yhdistyksen sähköpostilistalla käytiin antoisia keskusteluja muun muassa scifin luonteesta kirjallisuutena. Näihin aikoihin Pasi esimerkiksi esitti ensimmäisen kerran näkemyksensä, jonka mukaan scifiä ei tulisi tietoisesti ghettouttaa omaksi tiukasti rajatuksi genrekseen, vaan ennemminkin luoda jatkumo, jonka edustajissa on "spekulatiivisia elementtejä vaihtelevissa asteissa".

Toisaalta jo tuolloin minusta tuntui siltä, että ihmiset käyttivät samoista asioista eri nimityksiä ja päinvastoin. Se mitä esimerkiksi Pasi halusi teksteillään tavoittaa ja jota termit scifi tai fantasia eivät hänen mielestään vastanneet, kuului monen muun mielestä automaattisesti sf/f-kirjallisuuden kenttään. Paljolti noista ajoista juontaa oma innostukseni tehdä edelleen Kosmoskynää ja ajatus sf/f-fandomista eräänlaisena *Tulenkantajat* mieleen tuovana kirjoittajien vertaisverkostona.

Aikanaan Pasi jättäytyi syrjään yhdistyksen toiminnasta, ja kaikki alkoivat odottaa romaania, jota hänen tiedettiin olevan kirjoittamassa. Jo tätä ennen Jääskeläisen julkaisutahti oli harventunut hänen eräässä mielessä Portti- ja Atorox-voitoilla saavutettuaan käytännössä kaiken, mitä sf/f-fandomissa voi kirjoittajan kuvitella saavuttavan. Hänen esikoisromaaninsa **Lumikko ja yhdeksän muuta** ilmestyi pitkän odottelun jälkeen vuonna 2007. Teos on tyyli- ja sisältöpuhdistusta Jääskeläistä ja sisältää muun muassa ajatuksen kirjojen saamasta tartunnasta, joka saa niiden loppuratkaisut muuttumaan.

Teosta ei sf/f-elementeistään huolimatta markkinoitu genrekirjallisuutena. Tämä oli ymmärrettävää, sillä kuluneiden vuosien aikana Jääskeläinen oli selkeästi ottanut genreen etäisyyttä. Ensin hän oli ollut mukana niiden kirjoittajien joukossa, jotka olivat Helsingin Sanomien sivuilla näytävästi sanoutuneet eroon

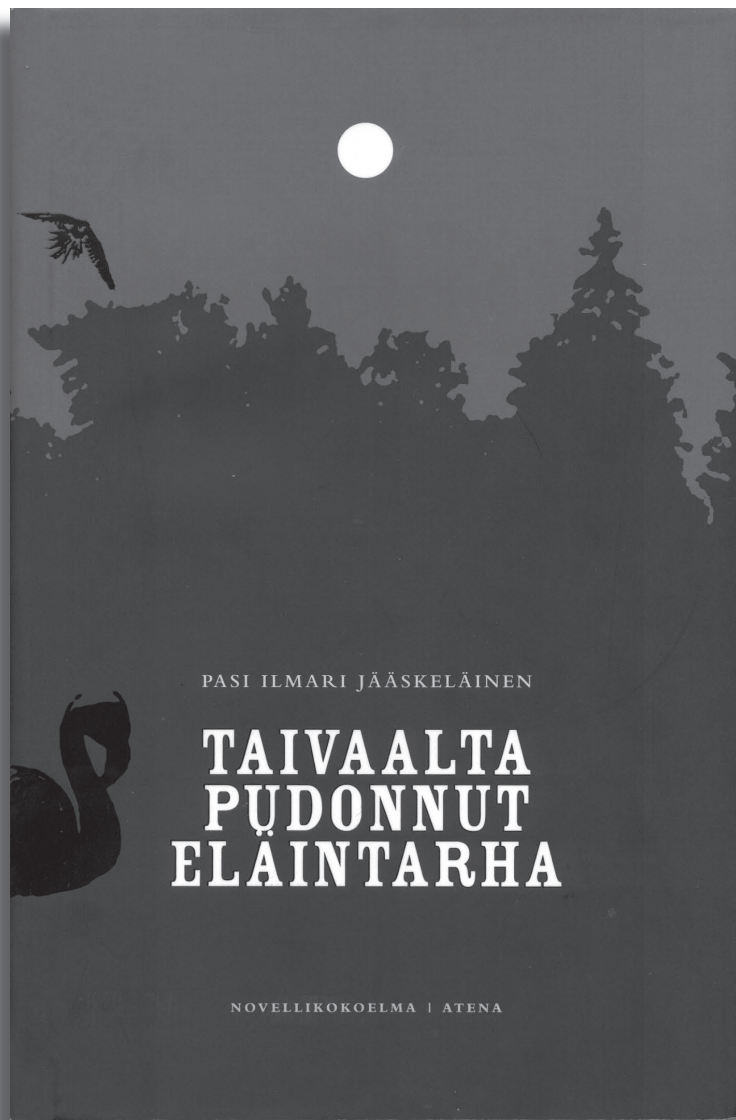
scifi-termistä ja lopulta vuonna 2006 lanseerannut kehittämänsä "reaalifantastikko"-käsitteen.

Jääskeläisen tuossa vaiheessa jo tuntema suoranainen antipatia termit scifi ja fantasia kohtaan oli jo erittäin selvä. Jossain vaiheessa hän tuntui päätyneen käsitykseen, että nuo termit estivät laajan ostavan yleisön löytämästä niitä käyttäviä kirjailijoita ja toi tämän myös blogikirjoituksissaan esille. Olkoon scifi edelleen laserpistoolleita, valomiekkoja ja naisia teräsbikineissä, tuntui Jääskeläinen sanovan, ja fantasia seikkailua hassuissa pseudokeskiaikaisissa mielikuvitusmaailmoissa. Hän halusi kirjoittaa *oikeaa* kirjallisuutta.

Jääskeläinen ei ole kuitenkaan halunnut sanoutua irti spekulatiivisten elementtien käytöstä itsestään, ainoastaan siitä käytettävästä termistä. Tässä onkin villakoiran ydin. Jos Jääskeläinen ei kirjoittaisi selkeästi gen-

rekirjallisuudeksi luettavissa olevaa tekstiä, ei ongelmaa olisi. *Maarit Verrosen* tapaiset, sf/f-lehtien sivuilla uransa aloittaneet kirjoittajat ovat pystyneet tekemään siirtymän valtavirtalukijoiden kirjallisuudeksi tarvitsematta julistaa sotaa kokonaiselle genrelle. Puhumattakaan monesta muusta sf/f-lehtien sivuilta tutusta, parhaillaan kirjallista läpimurtoaan tekevistä kirjoittajista.

Vuonna 2006 *Tero Ykspetäjä* kirjoitti aiheesta omaan zineensä artikkelin "Reaalifantasiaa?". Koska kirjoitus edusti kotimaisten sf/f-lehtien sivuilla mielestäni aivan liian vähän viime vuosina nähtyä kirjallista keskustelua, pyysin sitä julkaistavaksi myös Kosmoskynässä, ja se päätyikin lehden numeroon 3/06. Artikkelissa Ykspetäjä kysyi aiheellisesti, miksi nyt tuntui siltä, että scifiä ja fantasiaa kirjallisina lajityypeinä oltiin kirjoittajien itsensä toimesta tunkemasta

entistä tiukemmin niihin lokeroihin, joista lajityypit olivat viimeiset vuosikymmenet aktiivisesti yrittäneet päästä irti.

En tiedä olisiko kirjoitus pitänyt jättää julkaisematta, sillä nyt Jääskeläinen näyttää ottaneen isommat aseet käyttöön ja tuikanneen soihdulla tuleen sillat takanaan. Alkuvuodesta 2008 Atena julkaisi Jääskeläisen novellikokoelman **Taivaalta pudonnut eläintarha**. Se sisälsi jo aiemmin lehdissä sekä kokoelmassa **Missä junat kääntyvät** julkaistuja Jääskeläisen novelleja, nyt vain kirjoittajan uudestaan editoituina ja muokkaamina. Niminovelli esimerkiksi julkaistiin alun perin Kosmoskynän numerossa 2/99.

Kokoelman esipuheessa Jääskeläinen kertoo uransa alkuvaiheista, muun muassa ensimmäisistä sijoituksistaan Portin kilpailussa. Alun jälkeen tarina muuttuu kuitenkin fiktioksi, ja esipuhe siirtyy kertomaan Suomen Tieteiskirjoittajien Yhdistyksestä, joka oli tämän jälkeen alkanut ahdistella kirjoittajaa. Esipuheen mukaan järjestö ylläpitää koulutusleirejä muun muassa Afganistanissa ja käyttää kidnappauksia, kidutusta ja uhkailua saadakseen jäsenensä kirjoittamaan "scifistisemmin".

Esipuheen voi halutessaan nähdä huumorina, olkoonkin varsin oma-laatuinen sellaisena. Jääskeläinen ei missään vaiheessa sano kaiken olevan vain fiktiota, eikä voi olla pohtimatta, kuinka moni esipuheen lukenut ja asioiden taustoja tietämättömän lienee ottanut sen tosissaan.

Monessakin mielessä kokoelman voi nähdä Jääskeläisen yrityksenä oman henkilökohtaisen historiansa uudelleenkirjoittamiseen. Olipa tekstien julkaisemisesta uudelleen muokattuna nimittäin mitä mieltä hyvänsä, on selvää, että kokoelma pyrkii pyyhkimään pois aikanaan parhaina kotimaisina sf/f-novelleina palkittujen novellien genreleiman, niin että kokonaisuus on linjassa Jääskeläisen nykyisen kirjailijakuvan kanssa. Tähän Jääskeläisellä on luonnollisesti oikeutensa, ja toivoa sopii tekstien tätä kautta tavoittavan runsaasti uusia lukijoita.

Epäselväksi ainakin allekirjoittaneelle sen sijaan jää, miksi nimenomaan STK:lle ja Kosmoskynälle on valittu näytelmässä konnan rooli. Esipuhe nimittäin jättää kertomatta, että STK on kaukana Jääskeläisen maalaamasta pelottavasta ja vaikutusvaltaisesta järjestöstä. Sitä, että yhdistys ja sen julkaisema lehti selvi-

sivät vuosikymmenen takaisesta aallonpojasta ja ovat edelleen pystyssä, voi pitää jopa pienoisena ihmeenä. Tästä on suuressa määrin kiittäminen arvokasta työtä tekeviä avustajiamme, jotka kuluneet vuodet uhranneet lehden ja yhdistyksen eteen tuhansia tunteja vapaaehtoistyötä.

Kuten jo alussa totesin, meistä jokainen rakentaa mielellään elämänsä tarinaksi, enkä itse kuvittele muodostavani tässä minkäänlaista poikkeusta. Onkin jokaisen lukijan oma tehtävä arvioida, kuinka paljon edellä kertomastani on viime kädessä fiktiota. Kuinka paljon olen itse tiedostamattani unohtanut negatiivisia asioita ja painottanut positiivisia? Sillä kuinka muuten voisi selittää, että omani ja Pasin muistikuvat samoista ajoista selvästi eroavat toisistaan näin merkittävästi?

Kaikesta huolimatta toivotan Pasille onnea ja menestystä kirjailijan urallaan. *Lumikko ja yhdeksän muuta* on erinomainen esikoisromaani ja Jääskeläisen novellit edelleen lukemisen arvoisia. Suosittelen teoksia kaikille, jotka ovat kiinnostuneet laadukkaasta, genren rajoja laajentavasta kirjallisuudesta. Halusipa tuosta genrestä sitten käyttää mitä nimitystä hyvänsä.

**Turun Yliopiston Digipaino ja
Åbo Akademin kirjapaino
ovat yhdistyneet ja uuden
kirjapainon nimi on**

UNIPRINT

**Kasarminkatu 2, 215 3256
www.uniprint.fi**

